תורה אור

*ונימא רבי עקיבא לנפשיה והלא עצמו אין משתלם אלא מגופו הביאהו לבית דין וישלם לך? אמר רב שמואל בר רב יצחק כשקדם בעליו ושחטו - מהו דתימא לישתלם מיניה קמ"ל הואיל ובר קטלא הוא אע"ג דשחטיה לא לישתלם מיניה, אי הכי - לרבי אליעזר נמי כשקדם ושחטו? ה"נ, וסבר דלמא אית ליה טעמא אחרינא לעדיף מהאי ונימא ליה, ורבי אליעזר נמי לישני ליה שקדם ושחטו? אמר לך התם הוא דנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם דשור לאו בר קטלא הוא כלל - דס"ד אמינא ניחייב - אצטריך קרא למעוטי, אבל הכא דמעיקרא בר קטלא הוה לא צריך קרא - אע"ג דשחטיה, ולר"ע נמי ודאי הכי הוה? אלא אמר רב אסי האי מילתא מפי דגברא רבה שמיע לי ומנו רבי יוסי ברבי חנינא סלקא דעתך אמינא הואיל *ואמר ר"ע אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם משלם נמי [דמי עבד] מעלייה, כתב רחמנא °בעל השור נקי, אמר ליה רבי זירא לרב אסי *והא תבריה ר"ע לגזיזיה דתניא ר"ע אומר יכול ישלם מן העלייה ת"ל °כמשפט הזה יעשה לו מגופו משלם ואינו משלם מן העלייה אלא אמר רבא אצטריך ס"ד אמינא הואיל ומחמירני בעבד יותר מבן חורין שבן חורין יפה סלע נותן סלע, שלשים נותן שלשים ועבד יפה סלע נותן שלשים משלם נמי דמי עבד מן העלייה כתב רחמנא °בעל השור נקי תניא כותיה דרבא בעל השור נקי ר"ע אומר נקי מדמי עבד, והלא דין הוא הואיל וחייב בעבד וחייב בבן חורין מה כשחייב בבן חורין חלקת בו בין תם למועד אף כשחייב בעבד נחלק בו בין תם למועד ק"ו ומה בן חורין שנותן כל שוויו חלקת בו בין תם למועד עבד שאינו נותן אלא שלשים אינו דין שנחלוק בו בין תם למועד, לא, מחמירני בעבד יותר מבן חורין שבן חורין יפה סלע נותן סלע שלשים נותן שלשים ועבד יפה סלע נותן שלשים יכול יהא חייב, ת"ל בעל השור נקי נקי מדמי עבד: תנו רבנן °והמית איש או אשה: אמר ר"ע וכי מה בא זה ללמדנו אם °לחייב על האשה כאיש הרי כבר נאמר °כי יגח שור את איש או את אשה אלא להקיש אשה לאיש מה איש נזקיו ליורשיו אף אשה נזקיה ליורשיה וסבר ר"ע לא ירית לה בעל *והתניא °ויורש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו דברי ר"ע? אמר ריש לקיש: לא *אמר ר"ע אלא בכופר °הואיל ואין משתלם אלא לאחר מיתה והוה ליה ראוי *ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק, מאי טעמא? אמר קרא °והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת אם כופר יושת עליו, ובנזקין לא אמר ר"ע והתניא* הכה את האשה ויצאו ילדיה נותן נזק וצער לאשה ודמי ולדות לבעל (א) אין הבעל נותן ליורשיו, אין האשה *נותנת ליורשיה; היתה שפחה ונשתחררה

או

ונימא ר"ע לנפשיה. כדאקשי ליה לר' אליעזר לעיל: **כשקדם בעליו ושחטו.** קודם שנגמר דינו אצטריך ליה קרא למפטריה: **אי הכי.** אמאי מותיב ר"ע לרבי אליעזר לעיל הביאהו לב"ד ולא אסיק אדעתיה דמצי לשנויי ליה כשקדם ושחטו אי לית ליה טעמא אחרינא: **אמר לך.** ר' אליעזר שקדם ושחטו לא אצטריך קרא, דהתם כי הרגו שלא בכוונה אצטריך למפטריה מכופר: **דשור לאו בר קטלא הוא כלל.** ואי לא מיעטיה הוה אמינא עיקר חיובו כופר הוא: **אבל הכא.** דשור בר קטלא הוא תחילת דינו כפטר ממון ולא חלה עליו תשלומין דאיכא למימר הביאהו לב"ד הלכך כי קדים ושחטו נמי בלא קרא מיפטר ולא צריך קרא: **לר"ע נמי ודאי הכי הוא.** קושיא היא: **נשלם דמי עבד מעלייה.** ואע"ג דמקטיל דהא לגבי חבלת אדם אין תורת תם עליו ואינו נפטר בטענת הביאהו לב"ד כתב רחמנא נקי: **והא סבריה רבי עקיבא לגזיזיה.** דאשמעינן בהדיא דאין משתלם אלא מגופו ואכתי איכא למימר הביאהו לב"ד: **הואיל ומחמירני בעבד.** לגבי מועד: **חלקת בו בין תם למועד.** דמועד משלם כופר ותם פטור: **שאינו נותן אלא שלשים.** אפילו שוה ק' מנה: **והמית איש וגו'.** במועד כתיב: **נזקיה ליורשיה.** ולא לבעלה: **[וירש אותה].** ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו וגו' שארו זו אשתו והא ליכא למימר דלדידה ניתיב ירושה דידיה דהא ממשפחתו כתיב אלא ה"ק ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו ושארו שהיא אשתו הוא יורש אותה: **לא אמר ר"ע.** נזקיה ליורשיה: **אלא בכופר הואיל ואין משתלם אלא לאחר מיתתה.** הלכך לא זכתה בו מחיים: **והוה ליה ראוי.** ולא מוחזק וקיימא לן בית כוחלין (ב"ב דף קיג.) דאין הבעל יורש את אשתו בראוי לבוא לאחר מיתתה כבמוחזק לה מחיים: **מאי טעמא.** אין כופר משתלם אלא לאחר מיתה אע"ג דכתיב והמית נימא דכיון שהעמדוהו למיתה לישתלם מחיים: **[והמית כו'].** שור אינו בסקילה עד שימות הניזק דכתיב והמית איש והשור יסקל: **ודמי ולדות לבעל.** התורה זכתה לו כדכתיב בעל האשה (שמות כא): **אין האשה *נותנת ליורשיה.** נזק וצער: **היתה שפחה ונשתחררה כו'.** כלומר היתה משוחררת מעוברת ממשוחרר:

או

ונימא רבי עקיבא לנפשיה. ולא בעי למימר שלא היה יודע אותם תירוצים וכשאמר לו רבי אליעזר קבלם דפשוט לו לגמרא דמסתמא היה יודע ומה שלא היה חושש משום דאית ליה דרבה דאי אין השור בסקילה אין הבעלים משלמים כופר וא"ת ודלמא אם כופר לא דריש ואם עבד דריש וי"ל כיון דלא דריש אם כופר כ"ש דלא דריש אם עבד כדמוכח לקמן: **אלא** אמר רב אסי כו'. וא"ת ומה דוחקו לתרץ נימא דגם ר"ע היה יודע וסובר אותו תירוץ שהשיב לו ר"א וסבר דלמא אית ליה טעמא אחרינא כדאמר לעיל אקדם ושחטו וי"ל דגבי טעם דקדם ושחטו שייך לומר הכי שאינו טעם טוב כדפרישית לעיל אבל אטעם דהמית על פי עד אחד וגבי טעמא דנתכוון לא שייך למימר דלמא אית ליה טעמא אחרינא דטעמים חשובין הן וליכא למפרך עליהו מידי: **ועבד** יפה סלע נותן ל'. אע"ג דשוה ק' אין נותן אלא שלשים מ"מ כיון שנותן קצבה של שלשים אע"פ שאין שוה אלא סלע או יותר שלעולם הקצבה עומדת א"כ גם כשהשור אין שוה כלום קיימת: **מה** כשחייב בן חורין חלקת בין תם למועד. ברייתא זו מוכחא דר"ע לא קבל תשובה דר"א דהא לא דריש ר"ע נקי מהאי כופר ואפילו הכי פוטר כאן בתם והיינו משום דכי לא מיחייב סקילה פשיטא דפטור מכופר: **נקי** מדמי עבד. פירוש משלשים של עבד ויש מפרשים דאפילו דמים לא משלם וכ"ש קנס: **והוה** ליה ראוי. אף על גב דבים כוחלין (ב"ב דף קיג.) דריש דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק מקרא אחרינא מהכא לא נפקא דהוה אמינא דשאני כופר דלעולם הוי ראוי ולא אתי מיניה שאר ראוי וכופר נמי לא נפיק מהתם דהתם בירושה שנפלה לאחר מיתת האשה אין הבעל נוטל בראוי אבל כופר דמחיים נעשה החבלה שהכופר בא על ידה הוה אמינא דנוטל*: **נותן** נזק וצער לאשה. נקט נזק וצער לפי שרגילות הוא שמצטערת יותר וגם נפחתין דמיה כשמפלת ע"י הכאה מכשיולדת בזמנה אבל ריפוי ושבת אורחא דמילתא הוא שאין צריכה ריפוי וגם אינה מתבטלת יותר ממלאכה משאר יולדת וכזה היה סופה כשתלד וא"ת ובושת מ"ט לא חשיב וי"ל נתכוון לביים זה וביים זה פטור לר"ש בהחובל (לקמן דף פו.) ומיירי דנתכוון להכות חבירו והכה האשה כפשטיה דקרא: **היתה** שפחה ונשתחררה או גיורת זכה. פ"ה נתעברה מן הגר ומן המשוחרר וכן משמע בהפרה (לקמן דף מט.) דקאמר לא שנו אלא שחבל בה בחיי הגר ואין לומר כריב"א שנתעברה בעודה שפחה דאין לבעל כלום דשל אדון ניהו ועכשיו נשתחררה כדמשמע לישנא דהיתה שפחה דהא בהפרה (שם) משמע כדפ"ה והא דנקט היתה שפחה ונשתחררה ולא נקט היתה משוחררת משום דע"כ כשאין לה בנים קאמר ולהכי נקט ונשתחררה דמשמע עתה מקרוב וה"ה לישראלית נשואה לגר ומת הגר דפטור דהא דמי ולדות לבעלה והא דנקט שפחה וגיורת משום דאורחא דמילתא כך דסתם משוחררת נשואה למשוחרר וסתמא גיורת לגר :

גרושה

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"י מהלכות נזקי ממון הלכה ב והלכה יג ופ"א הל' א :

נו ב ג מיי' שם פ"א הלכה ג סמג עשין סח :

נז ד מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה א ופ"א מהל' נחלות הלכה א סמג לאוין פא ועשין נו טוש"ע אה"ע סי' צ סעיף א :

נח ה מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ב סמג עשין סז :

נט ו מיי' פ"א מהלכות נחלות הלכה יא סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סי' צ סעיף א :

ס ז ח מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הלכה א ב סמג עשין ע טור ש"ע ח"מ סי' תכג סעיף א :

סא ט מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ג :

מסורת הש"ס

[עי' פסחי' כ:]

לעיל ה. לג.

[ערכין יד:]

רש"ל

[לעיל ה.]

במדבר כז

בדפו"י אמר ר"ע

[ב"ב דף קיג. קכה:]

לקמן מט.

צ"ל נותן

צ"ל נותן

[ועי' תוס' ב"ב קיד: ד"ה מה]

ב"ב קיט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין הבעל נותן ליורשיו. נ"ב פירוש אם אין הבעל קיים נותן המזיק דמי ולדות ליורשיו ולא לאשה ואם אין האשה קיימת נותן המזיק נזק וצער ליורשיה אלמא דאף בשאר נזקין דלאו כופר נמי הוי נזקיה ליורשיה ולא לבעל [והשאר חסר]:

גליון הש"ס

גמ' לחייב על האשה כאיש. עי' לעיל טו ע"א: שם הואיל ואין כו'. גיטין דף מג ע"א :

* דאם לא נסקל יש מקום לחשוב שישלם

* מטרת הסוגריים - להראות שיש קושי בתשובתו של ר' שמואל בר רב יצחק ונזקקים להסבר חדש. בתוך הסוגריים הגמ' מעלה קושיות ומנסה לתרץ אבל לקראת סוף הקטע בסוגריים נשאר קושי, עקב כך הגמ' ממשיכה לתשובת ר' אסי

* סוגריים לשם דיון זהקו את הקריאה

נושא מגע

תשובות לשאלה למה ר"ע צריך הפסוק של בעל השור נקי לפטור שור תם מדמי עבד הרי גם בלי הפסוק אין לבעלים לשלם דתם משלם מגופו ושור שהורג את העבד נסקל וממילא אין מאיפה לשלם

הבלטת "התם-הכא"

מבנה

ליצור קשר בין דברי רבא והברייתא שמובא לס"ע

בן חורין/עבד

נושא

מה הבעל בירושת נזקי אשתו

1) כופר (תשלום על הריגתה ע"י שור)

2) נזיקין (נזק, צער)

3) דמי ולדות

לשון הב"ח: אלמא דאף בשאר נזקין דלאו כופר נמי הוי נזקיה ליורשיה ולא לבעל

* הסוגריים מראים שהקושיא ממה שהקשו לפני כן, עי' עוד דברי הב"ח אות א